

6. etapa: Obetovať

Dostali sme sa k poslednej, šiestej etape nášho sprevádzania sv. Pavla na jeho – a dá sa povedať aj na našej – ceste za Pánom Ježišom. Táto etapa jeho cesty je poznačené novými obetami, ktorej vrcholom bude úplná obeta života za Krista. Aby sme sa od sv. Pavla naučili pre svoj praktický kresťanský život aký zmysel má obeta a čo ňou môže byť, to – aj na jeho príhovor – môžeme dosiahnuť pozorným sledovaním a sprevádzaním ho na jeho poslednej ceste – na ceste do Ríma.

Cesta do Ríma

Keď Pavol dokončil rozprávanie o svojich cestách, útrapách aj úspechoch, Jakub a starší sa s veľkou diplomaciou obrátili na Pavla: *Vidíš, brat, koľko tisíc Židov uverilo a všetci horlia za zákon. Ale o tebe sa dopočuli, že učíš všetkých Židov, čo sú medzi pohanmi, aby odpadli od Mojžiša, a hovoríš, že nemajú obrezávať svojich synov ani žiť podľa zvykov. Čo teda robiť? Isto sa dozvedia, že si prišiel. Urob teda toto, čo ti hovoríme: Máme štyroch mužov, ktorí majú sľub. Vezmi ich, posväť sa s nimi a zaplať za nich; aby si dali oholiť hlavu. Tak zvedia všetci, že nie je nič na tom, čo o tebe počuli, ale že aj sám zachovávaš zákon a žiješ podľa neho.* (Sk 21,20-24)

Treba povedať, že tieto myšlienky pripisované Pavlovi, v skutočnosti Pavlove neboli. Pavol nikdy neučil ani Židov ani židokresťanov, aby nedodržiavali zákon a nedali sa obrezať. On sám pravdepodobne tiež pred nejakým časom zložil sľub nazireátu. Ba dokonca v prípade Timoteja neprotirečil, aby bol obrezaný. To, čo Pavol ohlasoval bola skutočnosť, že obriezka a zákon nemôžu byť považované za nevyhnutné prostriedky ku spásu, keďže jediným prostredníkom je Kristus. Navyše zdôrazňoval, že povinnosť prijať obriezku a zákon nie je určené pre pohanov.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Pavlovo zatknutie

Boli sviatky Turíc a Jeruzalem bol preplnený pútnikmi z rôznych kútov sveta, ktorí prišli na sviatky. Sviatok Turíc patrí medzi trojicu najväčších sviatkov, keď sa putovalo do Jeruzalema. Konal sa na 50. deň po Veľkej Noci, keď sa prinášali prvotiny z obilia. Preto sa nazýva po grécky *pentekosté – päťdesiaty (deň)*. V hebrejčine sa nazýva Sviatok týždňov, keďže sa počítalo 7x7 týždňov od Veľkej Noci.

Niektorí Židia z provincie Ázia, ktorí sa pravdepodobne dostali do kontaktu s Pavlom a Trofimom ich rozpoznali a obvinili z porušovania Mojžišovho zákona a zo znesväcovania chrámu, lebo zaviedol pohana (Gréka) do nádvorja, kde mohli vstúpiť len Židia. Podľa židovského zákona mohli pohania vstúpiť len na nádvorie pohanov. Židovský historik Jozef Flávius uvádza, že boli vyhotovené nápisy v gréckom a v latinskom jazyku, ktoré pod trestom smrti zakazovali cudzincovi vstup na nádvorie určené Židom.

Obvinenie, že Pavol znesvätil chrám, bolo falošné. Pavol veľmi dobre vedel, že pohanom bolo absolútne zakázané vstúpiť na nádvorie Izraela pod trestom smrti. Avšak dav ľudí súhlasil s buričmi. Levíti, ktorí mali za úlohu chrániť chrámovú zónu zatvorili brány, aby sa Pavol so spoločníkmi nepokúsil znova vstúpiť na nádvorie. Našťastie pre Pavla a jeho spoločníkov zasiahli v tejto chvíli rímski vojaci, ktorí kontrolovali situáciu z pevnosti Antónia. Pevnosť sa nachádzala na severozápadnej časti chrámovej plošiny. Mala štvorcový pôdorys, v každom rohu bola vysoká veža. Herodes pevnosť zrekonštruoval a pomenoval podľa svojho priateľa a člena rímskeho triumvirátu Marka Antónia. Pevnosť slúžila na kontrolu chrámového priestoru, na ktorom často dochádzalo k nepokojom. Pevnosť pravdepodobne slúžila aj ako Pretórium – administratívna budova pre rímskeho prokurátora a teda miesto, kde Poncius Pilát odsúdil Ježiša Krista. V tomto období museli Rimania čeliť rôznym vzburám. Skutky apoštolov konkrétne spomínajú vzburu istého Egyptána, ktorý viedol 4000 zbojníkov. Rímski vojaci Pavla spúťali dvoma reťazami. Od tohto momentu sa Pavol stáva väzňom Ježiša Krista. Výraz *spútať dvoma reťazami* v Sk 21,33 má symbolický význam naplnenia proroctva Agabusa zo Sk 21,11. Veliteľ po skúsenosti so zberbou Egyptána mal obavy, aby nešlo o ďalšiu vzburu, preto ho dal spútať dvoma reťazami. Pokrik *preč s ním* treba chápať vo význame *usmrtiť* a pripomína proces so samotným Kristom.

Keď Pavla odvádzali, obrátil sa na veliteľa Lyziáša, ktorý bol pravdepodobne gréckeho pôvodu a povedal mu: *Smiem ti niečo povedať?* Keď Lyziáš počul, že hovorí jeho materinskou rečou, zadivil sa, lebo ho

považoval za spomínaného buriča z Egypta. Pavol deklaruje svoj pôvod: *Ja som Žid z cilícijského Tarzu, občan nie neznámeho mesta. Prosím ťa, dovol mi prehovoriť k ľudu.*

Pavol dostal od neho dovoľenie a obrátil sa k ľuďom po aramejsky: *Bratia a otcovia, počúvajte, čo vám teraz poviem na svoju obranu.* Pavol je v tomto texte predstavený ako väzeň pre Krista, ktorý aj v okovách neochvejne ohlasuje evanjelium. Je to podčiarknuté dvojnásobným zdôraznením ticha, ktoré na Pavlov pokyn zástup ľudí vytvoril.

Pavlova obranná reč sa podobá na Sk 9,1-19, ku ktorej je pridaná správa ohľadne narodenia, židovskej formácie a o videní v jeruzalemskom chráme. Keďže Pavol bol obvinený zo znesvätenia chrámu, v prvej časti svojej reči sa zameril na vysvetlenie svojho pôvodu. Druhým bodom Pavlovej obrannej reči je opis jeho obrátenia a ohlasovanie Krista ako jedinej spásy pre všetkých ľudí. Reakcia ľudí je však úplne iná. Zástup žiada Pavlovu smrť. Skutky apoštolov v tomto bode predstavujú Pavla ako toho, ktorého vlastný národ odmieta a od rímskej moci požaduje rozsudok smrti, čím sa Pavol pripodobňuje Kristovi. Veliteľ nariadil Pavla zbičovať a vypočúvať. Keď mu už uťahovali remence, Pavol sa opýtal: *A smiete bičovať rímskeho občana, a ešte bez súdu?* (Sk 22,25) Veliteľ si bol vedomý, že to, čo on sám ťažko získal – rímske občianstvo, by teraz mohol ľahko stratiť chybným rozhodnutím. Veliteľ sa snažil spoznať, z čoho je Pavol obvinený, preto zvolal veľkňazov a celú veľradu. Keďže na to nemal žiadnu právomoc, pravdepodobne išlo iba o súkromné a neformálne stretnutie.

A tu nastáva nová fáza Pavlovho väzenia. Najskôr bol odsúdený vlastným národom, teraz ho odsudzujú aj vodcovia ľudu. Tak ako v prípade Krista a Štefana sa podobne zavŕši aj Pavlova ohlasovateľská činnosť umučením, aby vydal svedectvo o Ježišovi. Keď zlyhala obrana voči veľkňazovi, Pavol využije inú taktiku. Keďže sám bol farizej a vedel o rozdielnosti názorov na niektoré náboženské témy medzi farizejmi a saducejmi, využil to prehlásením nádeje v zmŕtvychvstanie. Týmto spôsobom chcel autor Skutkov poukázať na to, že oficiálne židovstvo bolo vnútorne rozdelené v postoji ku kresťanstvu. Pavlova veta *pre nádej a zmŕtvychvstanie ma súdia* (Sk 23,6) tak rozdelila Židov, že veliteľ musel poslať vojakov aby Pavla ochránil.

Prevoz Pavla do Cézarey

Židom sa nepáčilo, že Pavol nie je odsúdený. Dokonca sa zaviazali prísahou držať pôst, kým Pavla nezabijú. Informovali o tom veľkňazov a chceli pre Pavla pripraviť pascu. Nevieme akým spôsobom, ale o tomto sprisahaní sa dozvedel Pavlov synovec a ponáhlal sa varovať svojho strýka. Synovec informuje aj samotného veliteľa, ktorý napísal list – elegium, teda list, v ktorom nižšie postavený úradník oboznamuje vyššie postaveného o nejakej osobe, o predchádzajúcich súdnych úkonoch a vyjadruje svoj osobný názor na kauzu. Kvôli bezpečnosti v noci poslal Pavla so sprievodom 200 vojakov, 200 kopijníkov a 70 jazdcov do Cézarey Prímorskej k prokonzulovi Félixovi. Jeho plné meno bolo Marcus Antonius Felix. Bol prokurátorom v Judsku v rokoch 52-60 po Kr.

Vojaci dorazili do Antipatridy. Je to biblické mesto Afek, ktoré sa spomína v 1Sam 4,1 a 29,1. Odtiaľ sa pechota a kopijníci vrátili, do Cézarey pokračovali už len jazdci. List ihneď odovzdali Félixovi a predstavili Pavla. Félix dal Pavla strážiť v Herodesovej vládnej budove. Rimania totiž po smrti Herodesa Veľkého, ktorý obnovil Cézareu Prímorskú a vybudoval z nej dôležitý prístav, používali jeho paláce a budovy. Sídlil v nich prokurátor a ďalší úradníci, ako aj vojenský veliteľia.

Päť dní po prevezení Pavla prišiel z Jeruzalema do Cézarey veľkňaz Ananiáš, niekoľko starších a rečník Tertullus, ktorého by sme podľa nášho slovníka mohli nazvať advokátom.

Delegácia s týmto zložením sa snažila urobiť dojem na prokurátora, ktorý sa mal rozhodnúť medzi Pavlom – rímskym občanom a Pavlom – príslušníkom židovského národa.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Súdny proces

Sk 24 opisujú súdny proces. Félix najskôr prijal židovskú delegáciu a potom dal priviesť obvineného. Žalobná reč Tertulla je vlastne snahou zapáčiť sa najprv Félixovi. Hlavná časť obžaloby spočívala v označení Pavla ako buriča, ktorý vyvoláva nepokoje, čo mohlo byť šikovným argumentom, lebo Rimania boli veľmi citliví na vzbury a nepokoje. Zároveň je Pavol obvinený aj zo vzbury nazaretskej sekty (tak volali nasledovníkov Ježiša z Nazareta). Po slovách obžaloby Félix udeľuje slovo Pavlovi. Pavlova obhajoba je veľmi podobná obžalobe. Aj Pavol sa najprv prihovára Félixovi a potom radikálne odmieta obvinenia zo vzbury a zo zneuctenia chrámu.

Pavol bol v Jeruzaleme iba 12 dní a nepristihli ho ani v chráme, ani v synagóge, ani v meste, *že by sa bol s niekým prel alebo búril zástup* (Sk 24,12). Obvinenie zo strany Židov nemalo sociálno-politické dôvody, ale náboženské, lebo on slúžil Bohu podľa Cesty, ktorú Židia volajú sektou. Pavol argumentuje aj ďalšou skutočnosťou, že v Jeruzaleme naňho žalovali Židia z Ázie, ktorí však teraz nie sú tu. A tí, ktorí stoja pred Félixom, neboli očitými svedkami toho, čo sa dialo v chráme.

Félix je ukážkovým vzorom byrokrata. Nechcel urobiť rozhodnutie zoči-voči dvom protikladným stanoviskám, a preto odročil súd až do príchodu veliteľa Lyziáša, s ktorým chce kauzu prekonzultovať. Medzitým nariadil Pavla strážiť, ale mierne, takže Pavol môže prijímať aj návštevy.

Félix osobne s manželkou Druzillou si dal Pavla viackrát zavolať a rozprával sa s ním. Neprijal však Pavlovo posolstvo.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Pavlovo odvolanie na cisára

Nový prokurátor Porcius Festus na naliehanie Židov obnovil proces proti Pavlovi. Židia žiadali, aby proces pokračoval v Jeruzaleme, avšak Festus odmietol, pretože Židia prišli do Cézarey a Pavla obvinili z tých istých previnení. Pavol odpovedal jednoducho, ale jasne: *Ničím som sa neprehrešil ani proti židovskému zákonu, ani proti chrámu, ani proti cisárovi* (Sk 25,8). Festus pochopil, že ide o náboženský spor. Keďže bol v úrade nový a chcel si získať priazeň Židov a možno aj preto, že ešte nepoznal situáciu, spýtal sa Pavla, či chce byť súdený v Jeruzaleme, čo Pavol odmietol a odvolal sa ako rímsky občan na cisára. Bol si vedomý rizika, ktoré mu v Jeruzaleme hrozilo. Od tej chvíle kauza prestala byť v kompetencii prokurátora a jeho úlohou bolo zabezpečiť prevoz väzňa do Ríma.

V tých dňoch navštívil Festa kráľ Agrippa II. so svojou sestrou Berenikou. Stretli sa s Pavlom, ktorý predniesol svoju tretiu obhajobu. Musela byť veľmi pôsobivá, lebo kráľ Agrippa reagoval slovami: *Bezmála by si ma presvedčil, aby som sa stal kresťanom* (Sk 26,28). Pavol odpovedal: *Dal by Boh, aby si sa nielen ty, ale aby sa všetci títo, čo ma dnes počúvajú, stali v malom i veľkom takými, akým som ja, okrem týchto pút* (Sk 26,29). Týmito slovami sa ukončilo vypočúvanie. Agrippa sa obrátil na prokurátora so slovami: *Tento človek mohol byť prepustený, keby sa nebol odvolal na cisára* (Sk 26,32).

Autor Skutkov tu jasne poukazuje na to, že Pavlova nevina bola uznaná nielen zo strany rímskeho prokurátora, ale aj zo strany židovskej autority – kráľa Agrippu.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*

Z Cezarey do Ríma

Niekedy okolo r. 60 po Kr. Festus rozhodol o prevezení Pavla a niekoľkých ďalších väzňov do Itálie. Väzňov dostal na starosť stotník Július zo svojimi vojakmi z cisárskej kohorty. Opis cesty je podaný veľmi živo, presne a starostlivo, takže predpokladáme, že išlo o očitého svedka, ktorý zachytil udalosti plavby. Skutky na tomto mieste používajú prvú osobu množného čísla a výslovne spomínajú Macedónčana Aristarcha zo Solúna.

Úlohou rozprávania o plavbe a všetkých priam dobrodružných udalostiach až po príchod do Ríma, nie je upriamiť našu pozornosť len na jednotlivé udalosti, ale predovšetkým na celok, že Pavol, väzeň pre Krista, je svedkom spásy pre všetky národy až po hranice sveta. Preto sa Pavol teší Božej a ľudskej priazni.

Po príchode do Ríma Pavol zisťuje, že jeho osoba medzi bratmi v Ríme je už dobre známa. V Ríme mohol Pavol bývať v súkromnom dome s vojenskou strážou. Evanjelium hlásal Židom, aj pohanom. Evanjelium v Pavlovej osobe zakončilo svoju víťaznú púť, keď sa dostalo do srdca vtedajšej veľkej Rímskej ríše.

Po príchode do Ríma chcel Pavol vyjasniť svoje učenie židovskej komunity a nechal zavolať popredných Židov. Pavol im v dome, kde bol strážený, vysvetlil dôvody svojho väzenia. Pavol tvrdí, že je spútaný pre *nádej Izraela*. Pravdepodobne myslí nádej v príchod Mesiáša. Rímski Židia nemali informácie o procese, ktorý sa s Pavlom odohral v Palestíne. Naopak, mali záujem stretnúť sa s Pavlom znova a určili aj deň stretnutia. Počas tohto nového stretnutia im Pavol vysvetľoval kresťanskú vieru. Mnohí spomedzi Židov uverili, ale mnohí neuverili, a tak vznikli medzi nimi dohady. Ako dôsledok toho Pavol potvrdzuje svoje poslanie hlásať Božiu spásu pohanom: *Nech je vám teda známe, že sa táto Božia spása posielá pohanom. Oni budú počúvať.* (Sk 28,28)

Po týchto stretnutiach ostal Pavol v Ríme ešte dva roky ako väzeň, ohlasoval evanjelium so všetkou odvahou a bez prekážky. Touto informáciou je zakončená Kniha Skutkov apoštolov. Ako bol Jeruzalem centrom židovstva, tak bol Rím centrom vtedajšieho pohanstva. Rozšírenie evanjelia silou Ducha Svätého sa uskutočnilo až do srdca impéria – do Ríma.

Mučenícka smrť

Rekonštrukcia Pavlovho života počas a po skončení rímskeho väzenia je takmer nemožná, lebo chýbajú dostupné hodnoverné pramene.

Právom však možno predpokladať, že došlo k neočakávanej udalosti, ktorá spôsobila náhly obrat rímskych autorít v postoji k Pavlovi a ku kresťanstvu.

Niektorí autori dávajú zmenu do súvisu s cisárom Tibériom, ktorý žiadal od senátu zaradiť Krista medzi božstvá rímskeho Panteónu. O tejto žiadosti píše Tertulián vo svojom diele Apologeticum. Ako uvádza, Rimania neuctievali žiadne božstvo, ktoré predtým neschválil senát. Cisár Tibérius (vládol v rokoch 14-37 po Kr.) údajne dostal z Judska správy, ktoré poukazovali na božstvo Krista. Senát však jeho návrh odmietol. Kresťanstvo tak ostalo *zakázaným náboženstvom*. Preto kresťania mohli byť prenasledovaní už len za to, že boli kresťanmi. Dlhý čas však žili v pokoji. Až cisár Nero zmenil postoj ku kresťanstvu. To vyústilo v r. 64 do mohutného prenasledovania kresťanov.

Uprostred začiatku prenasledovania sa Pavol nachádza v Ríme. To boli roky, keď Pavol obetoval svoj život pre Krista, ktorý sa stal jeho odmenou a korunou víťazstva. Podľa tradície Pavol zomrel mučeníckou smrťou ešte za vlády cisára Nera, teda v období rokov 64-68. Svätý Hieronym uvádza, že bol sťatý v 14. roku panovania cisára Nera, teda v r. 67, v rovnaký deň ako sv. Peter a bol pochovaný na Ostijskej ceste.

*Zdroj: František Trstenský, Na ceste do Damasku
(spracoval - jk-)*